

การเยียวยาความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการรับบริการ

สาธารณสุข:

MENTAL HEALTH REHABILITATION FOR INDIVIDUALS HARMED BY PUBLIC HEALTH SERVICES: A LEGAL PERSPECTIVE

ร้อยโทหญิงพิมพ์พิดา สิงห์กลางพล¹

ดร.นายแพทย์ ไพโรจน์ บุญศิริคำชัย²

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการบริการสาธารณสุขในประเทศไทย เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการบริการสาธารณสุขโดยเปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ เพื่อศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการบริการสาธารณสุขและเพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการบริการสาธารณสุขในกฎหมายไทยให้มีผลบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการศึกษาพบว่า ควรมีการแก้ไขมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยกำหนดให้ผู้เสียหายที่มีสิทธิเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย จิตใจ และเสรีภาพ และควรมีการเพิ่มเติมข้อ 6 วรรคท้าย แห่งข้อบังคับคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2555 โดยกำหนดให้ความเสียหายทางจิตใจให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุขที่จะพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ

คำสำคัญ: ค่าความเสียหายทางจิตใจ, ค่าสินไหมทดแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน, ความเสียหายจากการบริการสาธารณสุข

¹ นักศึกษาหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

² ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

ABSTRACT

This thesis examines the concepts, theories, and laws related to the rehabilitation of mental health damage in individuals affected by public health services in Thailand. The research involves a comparative analysis of international laws and regulations pertaining to mental health rehabilitation for those harmed by public health services. The study identifies and analyzes problems associated with mental health rehabilitation for individuals affected by public health services, proposing legal amendments to enhance the effectiveness of mental health rehabilitation measures in Thai law.

The study suggests amending Section 446 of the Civil and Commercial Code. This amendment would allow victims to claim non-monetary compensation for various damages such as physical, mental, and emotional harm, as well as violations of freedom. Additionally, the study recommends the inclusion of six new paragraphs in the regulations of the National Health Security Committee, addressing criteria, methods, and conditions for basic assistance payments in cases where service recipients suffer harm from medical treatment since B.E. 2555 (2012). The study also proposes that the responsibility for assessing and providing assistance payments for mental health damage should be assigned to the National Committee for Quality and Standardization of Public Health Services.

Key Word : Mental health damage compensation, non-monetary compensation, harm from public health services

1.บทนำ

ประเทศไทย เป็นประเทศหนึ่งที่ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการสาธารณสุขได้โดยง่าย จากสิทธิในการรักษาพยาบาลรูปแบบต่างๆ ทั้งการประกันสุขภาพกับบริษัทประกันต่างๆ สิทธิข้าราชการ สิทธิประกันสังคม และสิทธิในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า ทำให้ในแต่ละวันแพทย์ต้องเผชิญกับจำนวนผู้ป่วยที่มาทำการรักษาพยาบาลจำนวนมาก แม้การให้บริการทางการแพทย์ของไทยในปัจจุบันจะมีเทคโนโลยีทางการแพทย์และเครื่องมือเครื่องมือที่ทันสมัย รวมทั้งมีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญในแต่ละสาขามากกว่าในอดีตก็ตาม แต่ก็ยังมีข้อครหาที่เกี่ยวกับความเสียหายเกิดขึ้นจากการให้การรักษาพยาบาลของแพทย์กับผู้ป่วยที่มาใช้บริการทางการแพทย์เกิดขึ้นอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะการบริการทางการแพทย์เป็นการบริการที่ต้องกระทำต่อร่างกายของมนุษย์ซึ่งมีความละเอียดอ่อนและค่อนข้างมีความสลับซับซ้อนของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย ทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับความซับซ้อนของพยาธิสภาพ การเจ็บป่วยต่าง ๆ รวมไปถึงการนำเอาเทคโนโลยีและ

วิทยาการสมัยใหม่มาปรับใช้ ในการรักษานั้นด้วย³ ทำให้การให้บริการอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดขึ้นได้ โดยความเสียหายนั้นอาจเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ร่างกายหรือจิตใจ

ความเสียหายทางจิตใจที่เกิดจากการใช้บริการสาธารณสุข อาจเกิดขึ้นได้หลายกรณี บางกรณีมีความร้ายแรงส่งผลกระทบต่อความเป็นครอบครัวของผู้เสียหายเป็นระยะเวลานาน เช่น เช่น ทารกถูกสลักรัดตัวในโรงพยาบาลในขณะคลอด ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดตรังทำให้เด็กต้องไปอยู่กับอีกครอบครัวหนึ่งที่ไม่ใช่บิดามารดาของตนเองนานกว่า 10 ปี⁴ การสลับศพเด็กทารก เป็นต้น ความเสียหายดังกล่าวเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อจิตใจ โดยไม่มีความสัมพันธ์กับความเสียหายทางร่างกายเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงทำให้ไม่มีช่องทางในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 446 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ความเสียหายทางจิตใจบางกรณีแม้จะมีความสัมพันธ์กับความเสียหายทางร่างกาย แต่ก็เพียงเล็กน้อย เพียงระยะเวลาสั้นๆ แต่เป็นความผิดพลาดที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง เช่น กรณีแพทย์ลืมผ้าก๊อชไว้ในช่องคลอด แม้ผู้ป่วยได้รับผลกระทบคือมีอาการเจ็บแสบที่แผลคลอดเดินไม่สะดวก แต่ไม่ได้ส่งผลจนถึงขนาดทำให้ผู้ป่วยมีอาการติดเชื้อ หรือแผลเน่าเป็นหนองแต่อย่างใด ทำให้ยากแก่การพิสูจน์ความเสียหายต่อร่างกายจนถึงขนาดจะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนทางร่างกายตามมาตรา 420 หรือความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

ความผิดพลาดในการรักษาพยาบาลที่ส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของผู้ป่วย ที่ไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ การเยียวยาความเสียหายจึงมีความแตกต่างกันไปตามการแสดงความรับผิดชอบของโรงพยาบาล แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำในการเยียวยาทางจิตใจของผู้ป่วยทั้งที่ได้รับ ความเสียหายในลักษณะเดียวกัน

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาความเสียหายจากการบริการสาธารณสุขตามสิทธิหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งมีการอ้างถึง มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 พบว่า ได้มีการบัญญัติให้คณะกรรมการกันเงินจำนวนไม่เกินร้อยละหนึ่งของเงินที่จะจ่ายให้หน่วยบริการไว้เป็นเงินช่วยเหลือเบื้องต้นให้แก่ผู้รับบริการ ในกรณีที่ผู้รับบริการได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการ โดยหาผู้กระทำความผิดมิได้หรือหาผู้กระทำ

³ อริยพร โพธิ์ใส, การเยียวยาผู้เสียหายจากการรับบริการทางสาธารณสุข, วารสารจุลนิติ, (กันยายน-ตุลาคม 2553), หน้า 159.

⁴ ผู้จัดการออนไลน์ , รพ. ดังเมืองตรังสลักรัดตัวเด็กกว่า 10 ปี 2 ครอบครัว จีรับผิดชอบ, สืบค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2565 จาก <https://mgronline.com/south/detail/9490000002952>

⁵ สำนักข่าวนิวส์ 18, อัจฉริยะ พาพ่อแม่ น้องไต้เติ้ล ลุยฟ้อง รพ.สลับศพลูก, สืบค้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2565 จาก <https://www.newtv.co.th/news/61758>.

ผิดได้แต่ยังไม่ได้รับค่าเสียหายภายในระยะเวลาอันสมควร ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

จากบทบัญญัติดังกล่าว จึงมีการออกข้อบังคับคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2555 โดย ข้อ 6 ได้กล่าวถึงประเภทของความเสียหายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการและอัตราการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น โดยแบ่งเป็นการเสียชีวิต หรือทุพพลภาพอย่างถาวร หรือเจ็บป่วยเรื้อรังที่ต้องได้รับการรักษาตลอดชีวิตและมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการดำรงชีวิต การสูญเสียอวัยวะหรือพิการที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต การบาดเจ็บหรือบาดเจ็บต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในกรณีความเสียหายไม่อาจจัดเป็นประเภทใดประเภทหนึ่งตามที่กล่าวมาข้างต้น ให้เป็นไปตามอำนาจของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุขที่จะพิจารณาเทียบเคียงกับประเภทความเสียหายที่กำหนดไว้ได้ตามความเหมาะสม

เห็นได้ว่า มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2541 ประกอบกับข้อบังคับคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2545 นั้น มุ่งเน้นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิตและร่างกายเท่านั้น แต่มิได้กล่าวถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่จิตใจด้วยแต่ประการใด ทำให้ในบางกรณี ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข ซึ่งได้รับความเสียหายทางจิตใจก็มิได้รับการเยียวยาใดๆ จากความเสียหายที่เกิดขึ้น หรืออาจได้รับการเยียวยาที่เกิดขึ้นก็ไม่สอดคล้องเป็นมาตรฐานเดียวกัน ขึ้นอยู่กับสถานพยาบาลสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องที่จะทำการเยียวยาตามหลักมนุษยธรรม โดยมิได้เกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายใดๆ นอกจากนี้ ผู้เสียหายอาจไม่สามารถยื่นฟ้องต่อศาลในความผิดเกี่ยวกับการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ได้ เนื่องจากเคยมีคำพิพากษาได้วางหลักไว้ว่า ผู้ถูกละเมิดสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้เฉพาะกรณีที่กำหนดไว้ในมาตรา 420 เท่านั้น ได้แก่ ความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยไม่รวมถึงความเสียหายต่อจิตใจ ผู้เสียหายไม่อาจเรียกร้องค่าความเสียหายทางจิตใจได้ เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติให้เรียกร้องได้⁶ ขณะเดียวกัน การเรียกค่าเสียหายอื่นที่มีใช้ตัวเงิน ตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องได้เฉพาะกรณีที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และหญิงที่ถูกทำผิดอาญาเป็นทาสีกรรมแก่ตนเท่านั้น⁷ หากมิได้รับความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพด้วย ก็ไม่สามารถเรียกค่าเสียหายอื่นที่มีใช้ตัวเงินอันหมายถึงค่าความเสียหายทางจิตใจได้ แสดง

⁶ คำพิพากษาที่ 1742/2499, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 789/2502, คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4550/2518.

⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2501/2517 , คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 128/2522.

ให้เห็นว่า ในปัจจุบันยังไม่มีบทกฎหมายใดที่ให้ความชัดเจนเกี่ยวกับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้บริการสาธารณสุข

2. บทวิเคราะห์

2.1 ความเสียหายและความผิดพลาดจากการบริการสาธารณสุข

ความสัมพันธ์ในทางสัญญาระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย เกิดจากการที่ผู้ป่วยเข้ามาที่สถานพยาบาล โดยแสดงเจตนาที่จะรักษาพยาบาลกับแพทย์หรือสถานพยาบาลนั้นๆ ความสัมพันธ์ของแพทย์และผู้ป่วยในทางกฎหมายย่อมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ป่วยและแพทย์ได้ตกลงยินยอมในการเข้าผูกพันตนในการทำสัญญา ด้านสาธารณสุข กล่าวคือทั้งสองฝ่ายให้ความยินยอม เมื่อผู้ป่วยยินยอมรับการรักษาและแพทย์ยินยอมให้การรักษาถือว่าสัญญาเกิดขึ้นแล้วโดยไม่จำเป็นต้องเป็นลายลักษณ์อักษร การแสดงความยินยอมให้แพทย์ทำการรักษาตนนั้น โดยหลักทางอาญาทั่วไป ความยินยอมไม่เป็นละเมิด (Volantis non fit injuria) ขณะเดียวกัน การกระทำใดๆต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ป่วย ย่อมไม่เป็นการทำร้ายร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา หากแต่เป็นการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามคำนิยามในพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2525 ซึ่งเป็นไปตามสัญญาการให้บริการทางการแพทย์ และการให้บริการแก่ผู้ป่วยต้องเป็นไปตามมาตรฐานการรักษาตามประกาศสิทธิและข้อพึงปฏิบัติของผู้ป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับประโยชน์สูงสุดจากการรับบริการสาธารณสุข

ด้วยเหตุนี้ เมื่อมีการรักษาพยาบาลเกิดขึ้นแล้วและมีความผิดพลาดเกิดขึ้น ความรับผิดชอบของแพทย์จึงมักเป็นความรับผิดชอบในทางแพ่ง โดยมีการวางหลักของความรับผิดชอบในทางแพ่งเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ความว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิดจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น” จากบทบัญญัติข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าการละเมิดนั้นเกิดขึ้นโดยผู้กระทำความผิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ การกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย อันหมายถึง ทำโดยไม่มีสิทธิหรือไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้ และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2 ความเสียหายทางจิตใจจากการรับบริการทางการแพทย์

ความผิดพลาดที่เกิดจากการรักษาพยาบาลซึ่งเกิดจากการกระทำโดยประมาทนั้น ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ป่วย ซึ่งนอกจากก่อให้เกิดความเสียหายทางด้านร่างกาย สุขภาพอนามัยแล้ว ยังได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจทั้งแก่ผู้ป่วย และญาติผู้ใกล้ชิด ทั้งนี้ ผู้ที่ได้รับความเสียหายทางจิตใจ แบ่งได้เป็น หลายกรณี ตัวอย่างดังนี้

กรณีแรก ความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นโดยมีความเสียหายทางร่างกายร่วมด้วย เช่น แพทย์ได้ทำการผ่าตัดขาผิดข้าง ดังปรากฏในกรณีของโรงพยาบาลแห่งหนึ่งของประเทศออสเตรีย ซึ่งมีกำหนดการ

ตัดขาซ้ายของผู้ป่วย แต่เจ้าหน้าที่กลับทำสัญลักษณ์ไว้บนขาขวา ทำให้ผู้ป่วยถูกตัดขาขวาดังแต่เหนือเข่าลง มา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้มีความจำเป็นที่แพทย์จะต้องทำการตัดขาผู้ป่วยทั้งสองข้าง⁸ โดยเหตุการณ์นี้ศาล ฎีกาคลินิกฯ สาธารณรัฐออสเตรเลียได้ปรับเงินสัลยแพทย์จากการกระทำโดยประมาท โดยไม่ตรวจสอบ ประวัติของผู้ป่วยและภาพถ่ายที่อยู่ในแฟ้มประวัติให้ชัดเจนเพียงพอก่อนทำการผ่าตัดขาขวาด้านขวาที่ไม่มีข้อ บังชี้ทางการแพทย์ เป็นเงินค่าปรับ 2,700 ยูโร หรือ 3,050 ดอลลาร์⁹ หรือกรณีการวินิจฉัยโรคผิดพลาดของ แพทย์ในประเทศอังกฤษ เมื่อผู้ปกครองพาเด็กคนหนึ่งไปยังแผนกฉุกเฉิน โดยมีอาการเตือน “สีแดง” สำหรับ อาการเชื้อหุ้มสมองอักเสบและการติดเชื้อในกระแสเลือด รวมถึงมีไข้สูง หัวใจเต้นเร็ว ปวดขา ง่วงนอนและ อาเจียน แต่แพทย์กลับให้ยาพาราเซตามอลและอนุญาตให้กลับบ้านได้ และไม่กี่ชั่วโมงต่อมา ผู้ปกครองต้อง พาเด็กกลับมาส่งโรงพยาบาลอีกครั้ง และครั้งนี้ได้รับการวินิจฉัยว่ามีอาการติดเชื้อจากไขกระดูกหลังแอ่น ทำให้ เด็กถูกส่งตัวไปยังห้องผู้ป่วยหนักในเด็กในโรงพยาบาลใกล้เคียง ซึ่งทำให้ต้องเผชิญกับการทำงานของ อวัยวะล้มเหลวหลายส่วน ต้องใช้วิธีการหลายขั้นตอนในการรักษาอาการติดเชื้อ รวมถึงการปลูกถ่ายผิวหนัง และการติดเชื้อแพร่กระจายออกไป จนกระทั่งต้องตัดแขนทั้งสองข้างเหนือข้อศอกและขาทั้งสองข้างเหนือ เข่า ซึ่งในคดีนี้ ศาลมีคำพิพากษาว่า โรงพยาบาลต้องรับผิดชอบจากความประมาทเลินเล่อในการดูแล รักษาพยาบาลเป็นเหตุให้เด็กหญิงต้องสูญเสียแขนและขาทั้งสองข้าง ให้โรงพยาบาลชดเชยค่าเสียหายรวมมูลค่า ประมาณ 39 ล้านปอนด์ โดยจ่ายเป็นเงินก้อนบางส่วนและส่วนที่เหลือจะออกเป็นการชำระเงินรายปี ตลอด ชีวิตที่เหลือของเด็กหญิง¹⁰ หรืออีกกรณีหนึ่งคือกรณีการวินิจฉัยโรคที่ผิดพลาด เช่น แพทย์มิได้ตรวจพบ โรคมะเร็งในผู้ป่วยทั้งที่ควรจะต้องตรวจพบ ทำให้ผู้ป่วยพลาดโอกาสในการรักษาพยาบาลที่จำเป็น เช่น การเข้า รับเคมีบำบัด การผ่าตัดหรือการฉายรังสีที่อาจช่วยเพิ่มโอกาสในการรอดชีวิต เป็นต้น ความผิดพลาดจากการ ให้บริการทางการแพทย์เหล่านี้ นอกจากเป็นมูลเหตุนำมาซึ่งการเรียกร้องค่าเสียหายจากการละเมิดทาง ร่างกายแล้ว การทำให้ผู้ป่วยตกอยู่ในภาวะความสับสน หวัง ความโกรธ ความเศร้าโศก หลังการกระทำประมาท เลินเล่อของแพทย์ดังกล่าว ผู้ป่วยยังมีสิทธิเรียกร้องค่าความเสียหายทางจิตใจได้ด้วย

สำหรับตัวอย่างความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นไม่มีความเสียหายทางร่างกายร่วมด้วย พบว่า สามารถเกิดขึ้นได้หลายกรณี ได้แก่ กรณีความผิดพลาดจากบริการสาธารณสุขนั้นส่งผลกระทบต่อร่างกาย เพียงเล็กน้อย และก็ไม่อาจพิสูจน์ความเสียหายทางจิตใจที่พึงได้รับได้ เช่น การลืมหิ้วเสื้อไว้ในร่างกายของ ผู้ป่วย ซึ่งกรณีนี้เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นจำนวนมากมายหลายคดี ถึงแม้ว่าการลืมหิ้วเสื้อไว้ในร่างกายจะ

⁸ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, ซ็อกหม้อออสเตรเลีย ตัดขาคนไข้ผิดข้าง สุดท้ายต้องตัดทั้งทั้งคู่,

<https://www.thairath.co.th/news/foreign/2098840>

⁹ Jack Guy, Surgeon fine \$3,000 for amputating patient's wrong leg,

<https://edition.cnn.com/2021/12/02/health/austria-surgeon-fine-amputation-scli-intl/index.html>.

¹⁰ Independent, Girl who had limbs amputated after hospital mistake wins eight-figure payout

ไม่ส่งผลเสียหายต่อร่างกายของผู้ป่วยอย่างร้ายแรงระยะยาว ดังเช่น การรักษาฝีพลาจนมีการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย แต่ตลอดเวลาที่ฝ้ายก้อยอยู่ในช่องคลอดของผู้ป่วยนั้นก็ทำให้เกิดกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้บุคคลรอบข้างไม่อยากอยู่ใกล้ชิด ดังเช่น ที่ผู้เสียหายคนหนึ่งอธิบายว่า การมีกลิ่นไม่พึงประสงค์ออกมาจากช่องคลอดนั้น ส่งผลทำให้สามีไม่กล้ามีเพศสัมพันธ์กับตน และไม่สามารถออกไปทำงานได้ตามปกติ เนื่องจากเกรงว่า เพื่อนร่วมงานจะได้กลิ่นที่ไม่พึงประสงค์นั้นจนเกิดความรู้สึกรังเกียจเคียดแค้นท์ ดังนั้น แม้ในทางร่างกายนั้นจะไม่ได้ได้รับความเสียหาย แต่ในเรื่องของจิตใจนั้นไม่อาจประเมินค่าได้ว่าผู้ป่วยได้รับความเสียหายน้อยดังเช่นสภาพร่างกายหรือไม่ เนื่องจากสภาพจิตใจของผู้ป่วยแต่ละคน สามารถรับเรื่องราวดังกล่าวได้แตกต่างกัน ผู้ป่วยบางคนรู้สึกรับไม่ได้กับการถูกเพื่อนร่วมงานแสดงความรังเกียจ ทำให้รู้สึกถูกลดศักดิ์ศรี ถูกมองว่าเป็นผู้ไม่ดูแลอนามัยส่วนบุคคล นอกจากจะมีความยุ่งยากเกิดขึ้นกับการดำรงชีวิตแล้วยังนำมาซึ่งความเสียหายต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ ซึ่งโดยมีสาเหตุมาจากความผิดพลาดในการให้บริการทางการแพทย์ ถึงแม้ทราบสาเหตุต่อมาในภายหลัง เมื่อดำเนินการนำฝ้ายก้อยออกจากร่างกายไปแล้ว และร่างกายกลับมาเป็นปกติ แต่ก็ไม่สามารถไปลบล้างความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นเป็นเวลานานเดือนในช่วงเวลาที่ฝ้ายก้อยอยู่ในช่องคลอดได้

ขณะเดียวกันก็มีกรณีของการรับบริการสาธารณสุข และส่งผลกระทบต่อจิตใจอย่างร้ายแรง แต่ไม่มีผลกระทบทางร่างกายร่วมด้วย เช่น การสลับทารกโดยเด็กของครอบครัวหนึ่งได้ไปอยู่กับบิดามารดาของอีกครอบครัวหนึ่ง กว่าจะทราบว่ามีความผิดพลาดดังกล่าวเกิดขึ้น วันเวลาผ่านไปนานหลายปี ดังเช่น กรณีที่เกิดขึ้นที่จังหวัดตรัง พบว่า มีเด็กที่ถูกส่งมอบให้แก่บิดามารดาผิดครอบครัว และทราบความจริงต่อเมื่อเวลาผ่านไปนานถึง 16 ปี แล้ว สร้างผลกระทบต่อจิตใจให้แก่เด็กและบิดามารดาของทั้งสองครอบครัว ทำให้เด็กทั้งสองครอบครัวไม่มีความผูกพันทางใจกับบิดามารดาที่แท้จริง และหากสถานะทางครอบครัวของเด็กทั้งสองครอบครัวมีความแตกต่างกัน อาจส่งผลทำให้เด็กที่เกิดจากบิดามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจ แต่กลับต้องไปอยู่กับครอบครัวที่มีฐานะยากจนกว่า อาจทำให้เด็กคนดังกล่าวเสียโอกาสทางการศึกษา เสียโอกาสทางด้านสุขภาพ และเสียโอกาสในเรื่องของความเป็นอยู่และการใช้ชีวิต ซึ่งผลกระทบดังกล่าวมานี้ ล้วนเป็นผลกระทบที่ไม่สามารถตีค่าความเสียหายออกมาเป็นตัวเงินได้

2.3 ความเพียงพอของกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจ

คดีความรับผิดทางการแพทย์หรือทุรเวชปฏิบัติดังที่กล่าวมานี้เป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติเกี่ยวกับความเสียหายทางจิตใจไว้ในมาตรา 446 วรรคแรก บัญญัติไว้ความว่า “ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัยก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนแก่กันได้ และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว”

บทบัญญัติข้างต้นนั้น ศาลได้วางหลักไว้ดังต่อไปนี้ ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7121/2560 ค่าเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงินนั้น จะเรียกได้เฉพาะกรณีที่เสียหายแก่ร่างกาย อนามัย และเสรีภาพเท่านั้น ดังนั้น หากมีความโศกเศร้าเสียใจ หรือได้รับความเสียหายทางจิตใจใดๆ ความเสียหายนั้นต้องมีผลมาจากความเสียหายทางร่างกาย อนามัย และเสรีภาพ ดังนั้น เมื่อนำมาพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรับบริการสาธารณสุข กรณีการได้รับความเสียหายทางร่างกาย เช่น การตัดแขน ขา ผิดข้าง ผู้ป่วยที่ได้รับความเสียหายในลักษณะดังกล่าวย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน ตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ นอกจากนี้ แนวคำพิพากษาศาลฎีกายังได้วางหลักเอาไว้ การที่ผู้เสียหายจะได้รับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่า ผู้เสียหายนั้นได้รับความเสียหายทางร่างกายในระดับใด หากได้รับความเสียหายทางร่างกายเพียงเล็กน้อยก็ย่อมหมายถึงการได้รับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจนั้นมีผลน้อยลงตามไปด้วย หรืออาจไม่ได้รับเลย หากไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนเองได้รับความเสียหายทางจิตใจจากความผิดพลาดในการเข้ารับบริการสาธารณสุขนั้น¹¹

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณากรณีที่ได้รับความเสียหายทางจิตใจอีกกรณีหนึ่งคือ กรณีที่มีได้มีผลมาจากความเสียหายทางร่างกาย อนามัย และเสรีภาพ เช่น การถูกสลัดตัวทารกนั้น เห็นได้ว่า เด็กที่ถูกสลัดตัวดังกล่าว มิได้มีความเสียหายทางร่างกาย ทั้งที่มีผลกระทบต่อชีวิตของเด็กมากมาจากการผิดพลาดทางการแพทย์นั้นก็ตาม แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 ของประเทศไทยในปัจจุบันกลับไม่เป็นเหตุให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินได้ แต่ประการใด ทั้งนี้ ไม่ว่ากรณีของการสลัดตัวทารกแรกคลอดซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจต่อทุกฝ่าย ทั้งผู้ปกครองและเด็ก หรือการลืมนำผ้าก๊อชไว้ในช่องคลอดนั้น ผู้ศึกษาไม่พบคำพิพากษาในการเรียกค่าเสียหายจากสถานพยาบาลที่ทำให้เกิดความผิดพลาดดังกล่าวขึ้นแต่ประการใด โดยความเสียหายที่เป็นความวิตกกังวล ความโศกเศร้าเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายทางจิตใจอย่างอื่น ศาลให้เหตุผลว่าไม่มีกฎหมายบัญญัติให้เรียกร้องค่าเสียหายดังกล่าวได้ ซึ่งส่งผลให้การกำหนดค่าสินไหมทดแทนไม่ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง และไม่สามารถเยียวยาผู้เสียหายได้ตรงตามความเสียหายที่แท้จริง

เมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบกับบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศ พบว่า ผู้ป่วยมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจได้ โดยทั่วไป ผู้เสียหายที่มีสิทธิได้รับค่าชดเชยความเสียหายจากความเสียหายทางจิตใจนั้น อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทแรก แพทย์ได้กระทำประมาทเลินเล่อเป็นเหตุให้ร่างกายได้รับอันตรายจนเกิดความบอบช้ำทางจิตใจ อาทิ การตัดขาของผู้ป่วยผิดข้าง ทำให้ขาที่แข็งแรงถูกตัดออกโดยไม่ได้ตั้งใจ แพทย์ผ่าตัดอวัยวะผิดส่วน เกิดความพิการทางร่างกายถาวร ทำให้ผู้ป่วยตกอยู่ในภาวะซึมเศร้าในระดับที่ร้ายแรง ซึ่งสอดคล้องกับมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย

¹¹ วีระยุทธ บุญบุตร, พัฒนาการทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายต่างประเทศที่น่าสนใจและกฎหมายไทย, ดุลพาฬ, (กันยายน-ธันวาคม 2563) หน้า 123.

และประเภทที่สอง ความเสียหายทางจิตใจที่ไม่มีอาการบาดเจ็บทางร่างกายร่วมด้วย แต่เกิดสภาวะสุขภาพจิตที่หลากหลาย รวมถึงความวิตกกังวล ภาวะซึมเศร้า โรคความเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTSD) และความผิดปกติทางอารมณ์อื่นๆ อาการของความทุกข์ทางอารมณ์ที่พบมากได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความอยากอาหาร ภาวะซึมเศร้า น้ำหนักตัวลด ขาดพลังงาน มีปัญหาเกี่ยวกับระบบความจำ สูญเสียความต้องการทางเพศ มีพฤติกรรมก้าวร้าว วิตกกังวล การใช้แอลกอฮอล์ช่วย รับประทานนอนหลับ ตัวอย่างเช่น แพทย์วินิจฉัยอาการป่วยผิดพลาด โดยแจ้งให้ผู้ป่วยว่าจะมีชีวิตอยู่ได้อีกเพียงประมาณ 6 เดือน เพราะมีอาการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาได้แล้วทั้งที่ไม่ได้เป็นความจริง ส่งผลทำให้ผู้ป่วยเกิดความเสียหายทางจิตใจประเภทหลัง หากผู้เสียหายสามารถพิสูจน์ให้ศาลเห็นความทุกข์ทางจิตใจที่เกิดขึ้นได้สำเร็จ ศาลจะตัดสินให้ผู้เสียหายได้รับค่าความเสียหายเชิงลงโทษ

สหราชอาณาจักรได้ให้ความสำคัญกับความเสียหายทางจิตใจ หากพบว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการรับบริการสาธารณสุข ถึงแม้ว่าจะไม่มีความเสียหายทางร่างกายเกิดขึ้น แต่หากผู้ที่ได้รับความเสียหายจากบริการสาธารณสุขนั้น มีความกระวนกระวายทางจิตใจ เช่น เกิดอาการนอนไม่หลับ หงุดหงิด โกรธสับสน ความผิดพลาดจากการบริการสาธารณสุขนั้นส่งผลกระทบต่อความสามารถในการจดจำ หรือขาดสมาธิ การตื่นตระหนกตกใจ การระแวงมากเกินไป¹² ก็ล้วนได้รับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจจากอาการที่เกิดขึ้นได้ โดยไม่จำเป็นต้องปรากฏความเสียหายทางร่างกายร่วมด้วย

สำหรับกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน บัญญัติว่า “ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่นโดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหายแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี สุขภาพอนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่บุคคลอื่นนั้น ในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น” ซึ่งเห็นได้ว่าได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยเรื่องละเมิดใกล้เคียงกับบทกฎหมายไทย แต่ศาลเยอรมันตีความคำว่า “อนามัย” หมายถึงความเสียหายทางจิตใจ แต่บุคคลที่จะได้รับการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจดังกล่าวนี้ แพทย์จะต้องเป็นผู้วินิจฉัย

เมื่อทำการศึกษากรณีความผิดพลาดของโรงพยาบาลอันเกิดจากการสลับตัวเด็กทารกถือเป็นความเสียหายทางจิตใจและโรงพยาบาลต้องมีการชดเชยเยียวยาความเสียหายต่อเด็กและครอบครัว จากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชีวิตของเด็กและครอบครัวทั้งสองฝ่าย พบว่ามีการฟ้องคดีกันในต่างประเทศ ดังตัวอย่างคำพิพากษาของศาลต่อไปนี้

¹² พรทิพย์ สุทธิธรรมศิลป์ , ค่าเสียหายทางจิตใจ : ศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษและเยอรมัน เปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย , ผลงานการอบรมหลักสูตร ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13 สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2547 , หน้า 16-20.

ในสาธารณรัฐฝรั่งเศส ศาลมีคำพิพากษาให้คลินิกแห่งหนึ่ง ชดใช้ค่าสินไหมให้แก่ทารกถูกเปลี่ยนตัว และพึงทราบความจริงหลังจากเวลาผ่านไป 20 ปี คนละ 400,000 ยูโร และ 300,000 ยูโรให้แก่พ่อแม่ของทั้งสองครอบครัว สาธารณรัฐเช็กศาลได้มีคำสั่งให้โรงพยาบาล Trebic ในเมืองโมราเวีย ชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน 150,000 ดอลลาร์ ให้แก่ครอบครัวของเด็กสองครอบครัว ที่ถูกสลับตัวตั้งแต่แรกเกิดและต้องไปอยู่อาศัยกับพ่อแม่ที่ไม่ถูกต้องเป็นเวลาถึง 10 เดือน ประเทศแอฟริกาใต้ ศาลได้ตัดสินให้ค่าเสียหายแก่มารดาของเด็กที่ถูกสลับทารกแรกเกิดโดยโรงพยาบาลของรัฐ เป็นเวลา 18 เดือนกว่าจะรู้ความจริงว่า ทารกที่ได้เลี้ยงดูมานั้นไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของตนเอง ในคดีนี้มารดาทั้งสองตัดสินใจไม่แลกเปลี่ยนเด็กแต่จะเลี้ยงเด็กที่ตนเองเลี้ยงดูอยู่ต่อไป และศาลมีคำสั่งให้จ่ายเงินแก่ แชนดรา คอร์กินส์ วัย 32 ปี เป็นเงิน 50,000 ดอลลาร์ และแม็ก คลินตัน-ปาร์กเกอร์ วัย 33 ปี เป็นเงิน 43,000 ดอลลาร์ เป็นค่ารักษาพยาบาลในอนาคต เพื่อไปเยี่ยมบุตรที่แท้จริงของตนเอง และค่าเสียหายทางอารมณ์และจิตใจของมารดาและบุตร¹³ เป็นต้น

ส่วนกรณีความเสียหายทางจิตใจที่ไม่ร้ายแรง เช่น การลืมน้ำก๊อช พบคำพิพากษาของศาลของประเทศอังกฤษ ผู้หญิงคนหนึ่งได้รับค่าชดเชยเป็นเงิน 4,000 ปอนด์ หลังจากแพทย์ผู้ทำการรักษาโดยการผ่าตัด Episiotomy เนื่องจากมีปัญหาในการคลอดบุตร ภายหลังการคลอดไม่นานพบว่าเธอมีอาการติดเชื้อบริเวณที่ทำการผ่าตัด และหลังการตรวจสอบพบว่าการติดเชื้อดังกล่าวเกิดขึ้นจากการที่แพทย์ได้ลืมน้ำก๊อชไว้ในบริเวณที่ผ่าตัด แต่ทั้งนี้ ต้องเป็นภาระของผู้เสียหายที่จะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าความผิดพลาดจากการบริการสาธารณสุขดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ และผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ละเลยการดูแลแก่ผู้ได้รับความเสียหาย

เมื่อทำการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทน พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมจากการละเมิดนั้น อยู่บนพื้นฐานที่มีความมุ่งมั่นให้ผู้เสียหายจากการถูกละเมิดได้รับการเยียวยา ชดใช้หรือทดแทนด้วยค่าเสียหาย เพื่อให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมก่อนมีการละเมิด หรือถ้ากรณีที่กลับคืนสู่ฐานะเดิมไม่ได้ก็ต้องชดใช้กันด้วยประการอื่น เพื่อเป็นการทดแทนความเสียหายนั้นให้แก่ผู้เสียหาย ขณะเดียวกัน ความเสียหายทางจิตใจ (Mental Distress) หมายถึง ค่าเสียหายที่มีลักษณะเป็นค่าเสียหายแบบทั่วไป (General damage) ที่ถูกกฎหมายสันนิษฐานขึ้นมาหรือประมาณการขึ้นมา เพราะโดยสภาพแล้วไม่สามารถที่จะบ่งชี้ถึงจำนวนที่แน่นอน โดยความเสียหายดังกล่าวถูกจัดให้อยู่ในความเสียหายที่ไม่สามารถคำนวณนับได้เป็นตัวเงิน แต่ก็จำเป็นต้องชดใช้ให้เช่นกัน ดังนั้น การที่ผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากการบริการสาธารณสุขแต่มิได้รับความเสียหายทางร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ แต่เป็นการได้รับความเสียหายทางจิตใจ เมื่อกฎหมายไม่ได้กำหนดให้มีสิทธิฟ้องเพื่อขอรับการชดใช้เยียวยาความเสียหายได้ กฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันย่อมไม่สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

¹³ Ap News, Mother Awarded Damages for Baby Swap, 20 April 2022 From <https://apnews.com/article/663fa73f5b668deaafb163b4d3c65ffb>

2.4 กฎหมายเยียวยาความเสียหายที่ครอบคลุมความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากการรับบริการสาธารณสุข

แนวคิดเกี่ยวกับความเสียหายทางจิตใจในต่างประเทศ ได้มีการกำหนดประเภทของความเสียหายทางจิตใจที่สมควรได้รับการเยียวยาเอาไว้แตกต่างกัน ได้แก่

ความเสียหายทางจิตใจประเภทความรู้สึกรบกวนรำคาญ หมายถึง ความเสียหายที่ทำให้สภาพหรือภาวะของจิตใจเปลี่ยนแปลงไปในทางที่รู้สึกขัดแย้ง ต่อผู้กระทำ เช่น ความรู้สึกไม่พอใจ ความรู้สึกเสียใจ ความรู้สึกโกรธ เช่น กรณีนางสาวลินินสาคน้ำเย็นใต้หน้า นางสาวเคยทำให้นางสาวเคยรู้สึกโกรธแต่มิได้รับอันตรายต่อร่างกายแต่อย่างใด เป็นต้น ความเสียหายในประเภทนี้ กฎหมายนานาชาติต่างถือว่าความเสียหายทางจิตใจที่ไม่อยู่ในขอบเขตที่กฎหมายรองรับให้ผู้ได้รับความเสียหายมีสิทธิเรียกร้องเอาจากผู้ที่ทำให้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากความเสียหายในระดับนี้อยู่ในระดับความรู้สึกเพียงชั่ววูบ เป็นความรู้สึก เพียงระยะเวลาสั้น ๆ และอาจเป็นการยากต่อการพิสูจน์ถึงความเสียหายต่อจิตใจว่ามีความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงดังที่กล่าวอ้าง

ความเสียหายต่อจิตใจประเภทรวมกับความเสียหายต่อร่างกาย คือความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้น พ่วงขึ้นมาภายหลังหรือพร้อมกันกับความเสียหายต่อร่างกาย โดยเงื่อนไขสำคัญที่ความเสียหายทางจิตใจจะได้รับการรับรองให้สามารถเรียกร้องค่าเสียหายได้ก็คือการเกิดความเสียหายต่อร่างกายเป็นพื้นฐาน ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศ เช่น สหราชอาณาจักรและประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีหลักกฎหมายมารองรับความเสียหายทางจิตใจในระดับนี้มาเป็นระยะเวลายาวนาน เช่น ในคดี *Wilkinson v. Downtown a A.A. ecem uasiunn Alabama Fuel & Iron Co. y. Baladoni* เมื่อปี ค.ศ. 1916 ก่อนที่จะมีพัฒนาการทางกฎหมายเพื่อรองรับขอบเขตของความเสียหายทางจิตใจในระดับที่สูงขึ้นอีกระดับต่อไป และความเสียหายต่อจิตใจระดับนี้สอดคล้องกับการเรียกร้องค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 โดยถือว่าเป็นความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินที่ผู้เสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนได้

ความเสียหายอีกประเภทหนึ่งคือความเสียหายต่อจิตใจแบบโรคจิต คือความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องพ่วงขึ้นมาภายหลังหรือพร้อมกันกับความเสียหายต่อร่างกาย แต่มีเงื่อนไขสำคัญคือความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อจิตใจในประเภทนี้นั้นต้องมีลักษณะเข้าข่ายลักษณะของโรคจิต ซึ่งจะต้องมีอาการหลงผิด อาการประสาทหลอน หรือจิตใจก่อให้เกิดพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างประกอบกัน ประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ ทั้งสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ต่างมีหลักกฎหมายที่รับรองความเสียหายทางจิตใจในประเภทนี้มาโดยตลอด สำหรับประเทศไทยยังไม่พบบทบัญญัติของกฎหมายใดที่รับรองสิทธิในการเรียกค่าเสียหายต่อจิตใจในประเภทนี้

ความเสียหายประเภทสุดท้าย ความเสียหายทางจิตใจในประเภทความรู้สึกรำคาญหรือความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องพ่วงขึ้นมาภายหลังหรือพร้อมกันกับความเสียหายต่อร่างกาย เป็น

ความเสียหายที่ทำให้สภาพหรือภาวะของจิตใจเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เศร้าโศก โดยมีลักษณะอารมณ์ที่ยาวนานและต่อเนื่อง ความเสียหายทางจิตใจในประเภนี้นั้นเพียงจะมีการถูกรับรองให้สามารถเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจได้จากพัฒนาการทางกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ดังที่ผู้ศึกษาได้ยกตัวอย่างทั้งกฎหมายและคดีดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ขณะที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยยังมิได้ให้การรับรองสิทธิในการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจในระดับนี้

เมื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ การเยียวยาความเสียหายทางจิตใจอันเกิดจากการใช้บริการสาธารณสุข ถือเป็นความผิดพลาดของการรักษาพยาบาลที่ต่างประเทศล้วนให้ความสำคัญและนำมาซึ่งการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากสถานพยาบาลแห่งนั้น ถึงแม้ความผิดพลาดนั้นจะไม่ก่อให้เกิดการเจ็บป่วยทางกายก็ตาม สอดคล้องกับแนวคิดการเยียวยาความเสียหายทางจิตใจ ซึ่งสามารถเรียกร้องให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้จนถึงแม้จะเป็นประเภทความรู้สึกเศร้าโศกซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับความเสียหายทางร่างกายหรืออนามัยอื่นใด แต่กรณีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย นอกจากจะมีเรื่องการสับทารกแรกเกิดแล้ว ยังมีกรณีการส่งมอบศพให้ผิดครอบครัว การลืมนำอุปกรณ์การแพทย์ไว้ในร่างกายของผู้ป่วยที่ไม่ส่งผลต่อร่างกาย ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างความเสียหายแก่จิตใจของผู้เสียหายทั้งสิ้น แต่กลับไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดให้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนกรณีดังกล่าวได้

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายอื่น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาสิทธิการรักษาพยาบาลตามหลักประกันสุขภาพแห่งชาติพบว่า ข้อบังคับคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2555 ตราขึ้นโดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ข้อ 6 ของข้อบังคับฯ ได้แบ่งประเภทของความเสียหายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการและอัตราการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น แบ่งเป็น

(1) การเสียชีวิตหรือทุพพลภาพอย่างถาวร หรือเจ็บป่วยเรื้อรังที่ต้องได้รับการรักษาตลอดชีวิต และมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการดำรงชีวิต จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นได้ตั้งแต่ 240,000 บาท แต่ไม่เกิน 400,000 บาท

(2) สูญเสียอวัยวะหรือพิการ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นได้ตั้งแต่ 100,000 บาท แต่ไม่เกิน 240,000 บาท

(3) บาดเจ็บหรือเจ็บป่วยต่อเนื่อง จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นได้ไม่เกิน 100,000 บาท

ขณะเดียวกัน วรรคสามของข้อ 6 แห่งข้อบังคับนี้ ได้กล่าวถึงกรณีที่มีความเสียหายไม่อาจจัดเป็นประเภทใดประเภทหนึ่งตามวรรคหนึ่ง ตาม (1) (2) หรือ (3) ได้ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุขจะพิจารณาเทียบเคียงกับประเภทของความเสียหายที่กำหนดไว้ตามความเหมาะสม

เห็นได้ว่า กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่จิตใจนั้น มิได้เป็นความเสียหายตาม (1) (2) (3) ตามที่ได้กำหนดไว้ในวรรคแรกของข้อบังคับคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2555 ข้อ 6 แต่ประการใด และมีโอกาสเป็นไปได้สูงมากที่ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับเงินเยียวยา เพราะไม่สามารถเทียบเคียงความเสียหายกับความเสียหายที่เกิดขึ้นทางกายได้

ผู้ศึกษาเห็นว่า กรณีที่มีการสับเปลี่ยนทารกแรกเกิด ทำให้ทารกของครอบครัวหนึ่งต้องไปอยู่กับอีกครอบครัวหนึ่งนั้น สมควรมีการพัฒนาระบบกฎหมายไทยให้การคุ้มครองผู้เสียหายในระดับนี้ได้ แต่การกำหนดค่าความเสียหายนั้น เป็นการยากที่จะมีการกำหนดเป็นมาตรฐานเอาไว้ได้ เนื่องจากความเสียหายทางจิตใจของแต่ละบุคคลอาจมีความไม่เท่ากัน ดังนั้น ควรให้อำนาจศาลในการพิจารณาค่าความเสียหายในส่วนนี้ และเพื่อมิให้มีการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลมากเกินไป สมควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาล เช่น ผู้ที่มีสิทธิได้รับค่าความเสียหายทางจิตใจ ต้องเป็นกลุ่มญาติสนิทเท่านั้น ความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นต้องเป็นความเสียหายที่วิญญูชนเห็นว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์ในลักษณะดังกล่าวขึ้น ในความเห็นของวิญญูชน ผู้เสียหายหรือกลุ่มญาติสนิทต้องได้รับความเสียหายอยู่ในประเภทความเศร้าโศกเสียใจ ส่วนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดจากการบริการสาธารณสุขเล็กน้อย เช่น กรณีลืมหัดล้างในรูร่างกายของผู้ป่วยนั้น ถึงแม้ว่าไม่มีผลกระทบต่อร่างกายในระยะยาว เพราะหากสามารถดึงผ้าก๊อชไว้ในรูร่างกายของผู้ป่วยนั้น ถึงแม้ว่าไม่มีผลกระทบต่อร่างกาย หรือเกิดความเสียหายต่อร่างกายเพียงเล็กน้อยเท่านั้น กรณีนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า ควรถือว่าเป็นความเสียหายต่อจิตใจที่เกิดขึ้นร่วมกับความเสียหายต่อร่างกาย เพราะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับร่างกายนั้น ถึงแม้จะเกิดขึ้นเพียงระยะเวลาสั้นๆ แต่ก็ส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้เสียหาย และส่งผลกระทบต่อร่างกาย ชื่อเสียง เกียรติยศของผู้เสียหาย อันสืบเนื่องมาจากกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งสร้างความรบกวนต่อการดำรงชีวิตของผู้เสียหายและบุคคลรอบข้างในระยะหนึ่ง แต่การที่จะปล่อยให้ผู้เสียหายไปใช้สิทธิทางศาลนั้น เห็นว่าไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการฟ้องคดี อาจมีมากกว่าค่าเยียวยาความเสียหายที่ได้รับทำให้ไม่คุ้มค่า ดังนั้น หากมีการกำหนดให้ผู้เสียหายต้องฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเสียหายเองแล้วก็ไม่อาจไม่มีความเป็นธรรมต่อผู้เสียหาย

3. บทสรุป

จากการศึกษาเกี่ยวกับ การเยียวยาความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ได้รับเสียหายจากการบริการสาธารณสุข พบว่า ผู้ที่ใช้บริการทางการแพทย์หรือการบริการสาธารณสุข อาจได้รับความเสียหายทางจิตใจ อันเกิดจากการให้บริการสาธารณสุข เช่น การลืมหัดล้างในรูร่างกาย กรณีนี้อาจส่งผลกระทบต่อร่างกายเพียงเล็กน้อยเพียงระยะเวลาสั้นๆ ซึ่งตามหลักมีสิทธิเรียกร้องค่าความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน ตามมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ แต่เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกับร่างกายตามประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 ที่ไม่ชัดเจน อาจส่งผลกระทบต่อการเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่สืบเนื่องมาจากความเสียหายทางร่างกาย ทำให้ผู้เสียหายไม่อาจเรียกค่าเสียหายได้ หรือเรียกได้ในจำนวนที่ไม่คุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการนำคดีขึ้นฟ้องต่อศาล

ขณะเดียวกัน มีความผิดพลาดจากการให้บริการทางการแพทย์ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจอย่างร้ายแรงได้ เช่น กรณีที่มีการสลับตัวทารกแรกคลอด หรือการสลับร่างของศพแล้วส่งคืนแก่ญาติผิดครอบครัว เป็นต้น ความเสียหายทางจิตใจดังกล่าว สอดคล้องกับความเสียหายทางจิตใจประเภทเศร้าโศก (Distress Level) ซึ่งในหลายประเทศได้มีการพัฒนาหลักเกณฑ์การเยียวยาความเสียหายประเภทนี้แล้ว ทั้งประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี และระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยเฉพาะประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส ได้รับรองความเสียหายทางจิตใจในประเภทความโศกเศร้านี้ จนสามารถนำมาใช้เยียวยาความเสียหายได้อย่างกว้างขวาง

ทั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า สมควรพัฒนาระบบกฎหมายไทยให้การคุ้มครองผู้เสียหายในประเภทนี้ได้ แต่การกำหนดค่าความเสียหายนั้น เป็นการยากที่จะมีการกำหนดเป็นมาตรฐานเอาไว้ได้ เนื่องจากความเสียหายทางจิตใจของแต่ละบุคคลอาจมีความไม่เท่ากัน ดังนั้น ควรให้อำนาจแก่ศาลในการพิจารณาค่าความเสียหายในส่วนนี้ ส่วนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาดทางการแพทย์เล็กน้อย เช่น กรณีลืมนำผ้าก๊อชไว้ในร่างกายของผู้ป่วยนั้น ถึงแม้ว่าไม่มีผลกระทบต่อร่างกายในระยะยาว แต่ก็ควรถือว่าเป็นความเสียหายต่อจิตใจที่เกิดขึ้นร่วมกับความเสียหายต่อร่างกาย เพราะส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้เสียหาย และส่งผลกระทบต่อร่างกาย ชื่อเสียง เกียรติยศของผู้เสียหาย อันสืบเนื่องมาจากกลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ซึ่งสร้างความรบกวนต่อการดำรงชีวิตของผู้เสียหายและบุคคลรอบข้างในระยะหนึ่ง แต่การที่จะปล่อยให้ผู้เสียหายไปใช้สิทธิทางศาลนั้น ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการฟ้องคดี อาจมีมากกว่าค่าเยียวยาความเสียหายที่ได้รับ ทำให้ไม่คุ้มค่า

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่า เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายทางจิตใจ จากการให้บริการสาธารณสุข ผู้ศึกษาเห็นว่า จึงควรกำหนดให้ผู้ที่ได้รับ ความเสียหายทางจิตใจจากการให้บริการสาธารณสุข มีสิทธิที่จะยื่นขอรับการเยียวยาความเสียหายไว้ในข้อ 6 ของข้อบังคับคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2555 เพื่อเป็นช่องทางในการเยียวยาแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายต่อจิตใจที่เกิดขึ้นร่วมกับความเสียหายต่อร่างกาย แต่ไม่อาจเห็นเป็นที่ประจักษ์ หรือได้รับผลกระทบเพียงระยะเวลาสั้นๆ ดังเช่น กรณีการลืมนำผ้าก๊อชไว้ในร่างกายของผู้ป่วยขณะไปทำการคลอดบุตร เป็นต้น

ผู้ศึกษาจึงเห็นว่า ควรมีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 446 โดยกำหนดให้การกระทำกรณีที่ทำให้เขาเสียหายนั้น นอกจากจะหมายถึงความเสียหายแก่ร่างกาย หรืออนามัยและเสรีภาพแล้ว ให้หมายความรวมถึงความเสียหายทางจิตใจด้วย เพื่อเป็นทางเลือกแก่ผู้เสียหายที่ได้รับความเสียหายทางจิตใจได้มีช่องทางในการฟ้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาความเสียหาย เช่น การถูกสลับทารกแรกคลอด การสลับร่างของศพที่โรงพยาบาลส่งมอบคืนแก่ญาติเพื่อไปทำพิธีทางศาสนาและกรณีนี้อาจใช้สิทธิ

ทางศาลในการฟ้องคดีต่อผู้กระทำละเมิดหากเห็นว่า การเยียวยาที่ได้รับตามข้อบังคับคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2555 นั้น ไม่เพียงพอหรือไม่มีความเหมาะสม

4. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง การเยียวยาความเสียหายทางจิตใจแก่ผู้ได้รับเสียหายจากการบริการสาธารณสุข ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ประการแรก ผู้ศึกษาขอเสนอแนะให้มีการแก้ไขมาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยใช้ถ้อยคำต่อไปนี้

“ในกรณีทำให้เขาเสียหายแก่ร่างกาย หรือ อนามัย หรือจิตใจก็ดี ในกรณีทำให้เขาเสียเสรีภาพก็ดี ผู้ต้องเสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความที่เสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยอีกก็ได้ สิทธิเรียกร้องอันนี้ไม่โอนกันได้และไม่ตกสืบไปถึงทายาท เว้นแต่สิทธินั้นจะได้รับสภาพกันไว้ โดยสัญญาหรือได้เริ่มฟ้องคดีตามสิทธินั้นแล้ว

อนึ่งหญิงที่ต้องเสียหายเพราะผู้ใดทำผิดอาญาเป็นทุณยธรรมแก่ตนก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องทำนองเดียวกันนี้”

ประการที่สอง ผู้ศึกษาขอเสนอให้มีการแก้ไขข้อ 6 ข้อบังคับคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น กรณีผู้รับบริการได้รับความเสียหายจากการรักษาพยาบาล พ.ศ. 2555 จากเดิมที่กำหนดไว้ว่า

ข้อ 6 ประเภทของความเสียหายที่เกิดจากการรักษาพยาบาลของหน่วยบริการ และอัตรา การจ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้น แบ่งเป็น

(1) เสียชีวิต หรือทุพพลภาพอย่างถาวร หรือเจ็บป่วยเรื้อรังที่ต้องได้รับการรักษาตลอดชีวิต และมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการดำรงชีวิต จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นได้ ตั้งแต่ 240,000 บาท แต่ไม่เกิน 400,000 บาท

(2) สูญเสียอวัยวะหรือพิการ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นได้ ตั้งแต่ 100,000 บาท แต่ไม่เกิน 240,000 บาท

(3) บาดเจ็บหรือเจ็บป่วยต่อเนื่อง จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นได้ ไม่เกิน 100,000 บาท

กรณีที่มีการฝากครรภ์อย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องและได้รับการดูแลตามมาตรฐานการฝากครรภ์ จนอายุครรภ์ตั้งแต่ 37 สัปดาห์ขึ้นไป และทารกเสียชีวิตในครรภ์ระหว่างการดูแลในหน่วยบริการ ให้จ่ายเงินช่วยเหลือเบื้องต้นได้เท่ากับอัตราที่กำหนดในวรรคหนึ่ง (1) และหากมารดาได้รับความเสียหายอื่นด้วย ก็ให้ได้รับเงินช่วยเหลือได้อีกตามประเภทความเสียหายที่ได้รับนั้น

กรณีที่มีความเสียหายไม่อาจจัดเป็นประเภทใดประเภทหนึ่งตามวรรคหนึ่ง (1) (2) และ (3) ได้ ให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุขที่จะพิจารณาเทียบเคียงกับประเภทความเสียหายที่กำหนดไว้ได้ตามความเหมาะสม

โดยเพิ่มวรรคท้าย ด้วยข้อความดังต่อไปนี้

กรณีเป็นความเสียหายทางจิตใจให้เป็นอำนาจของคณะกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานบริการสาธารณสุขที่จะพิจารณาจ่ายเงินช่วยเหลือตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

จักรินทร์ โกเมศ. ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายทางจิตใจตามกฎหมายลักษณะละเมิด. วิทยานิพนธ์นิติศาสตร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

จิรนนท์ เศษสาาริ. การเยียวยาความเสียหายทางจิตใจที่เกิดขึ้นต่อทรัพย์สิน. วารสารจุนนิติ. ปีที่ 8 ฉบับที่ 15 (มกราคม-มิถุนายน 2558). หน้า 43.

ไทยรัฐ. เกิดขึ้นจริง รพ. ลืมผ้าก๊อชในช่องคลอดสาว 2 เดือน เพิ่งคลอดลูก เร่งเยียวยา.

<https://www.thairath.co.th/news/society/1365727>.

นิพัฏกุล อัสวชิน. ปัญหาการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ, (เอกสารวิชาการส่วนบุคคล หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 13 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552).

ผู้จัดการ. หมอลืมไว้ สาวแม่ลูกอ่อนทนกลิ่นเหม็นปริศนา 2 เดือน ผงะเจอผ้าก๊อชหลุดจากช่องคลอด รพ.รับเยียวยา. <https://mgronline.com/local/detail/9640000050364>.

พรทิพย์ สุทธิธรรมศิลป์. ค่าเสียหายทางจิตใจ : ศึกษากฎหมายลักษณะละเมิดของอังกฤษและเยอรมันเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะละเมิดของไทย. ผลงานการอบรมหลักสูตร ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น รุ่นที่ 13 สถาบันพัฒนาข้าราชการตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2547.

วีระยุทธ บุญบุตร. พัฒนาการทางกฎหมายในการกำหนดค่าเสียหายทางจิตใจ : การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างกฎหมายต่างประเทศที่น่าสนใจและกฎหมายไทย. ดุลพาห. (กันยายน-ธันวาคม 2563).

สิริโฉม พรหมโฉม. หลักคำสินไหมทดแทนความเสียหายทางจิตใจกรณีละเมิด. จุนนิติ, (มีนาคม-เมษายน 61) หน้า 165.

ต่างประเทศ

Basil Markesinis. **Michael Coester. Guido Alpa and Augustus Ullstein, Compensation for Personal**

Injury in English, German and Italian Law. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Kay Wheat. **Psychiatric injury.** 2nd edition. Oxford : Oxford University Press, 2000.

Raymond Youngs. **English, French & German comparative law.** 2nd edition. London : Routledge-
Cavendish, 2007.